

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี	
รับที่.....	9701 สด
- 9 พ.ย. 2554	
วันที่.....	เวลา.....

ที่ นร ๑๑๑๔/๕๔๒๖

สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

กค ๒/๘1
๙ พย ๕๔
10.55น

๗/ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

เรื่อง การขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์โดยคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๑. เรื่องเดิม

๑.๑ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๐ รับทราบและเห็นชอบตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเสนอ ๓ ข้อ ได้แก่ (๑) รับทราบผลการดำเนินโครงการนวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ด้านเกษตรอินทรีย์ ของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (๒) เห็นชอบการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ และ (๓) มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รับผิดชอบในการจัดตั้งคณะกรรมการฯ เพื่อมีหน้าที่กำกับดูแล ประสานงาน และผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแผนปฏิบัติการระดับชาติด้านเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ รวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

๑.๒ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ เห็นชอบองค์ประกอบและหน้าที่คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ โดยมีรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน ร่วมด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นฝ่ายเลขานุการร่วม

๑.๓ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๑ วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ และวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ รวม ๔ ครั้ง เห็นชอบให้คงคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ นอกจากนี้ ยังมีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของคณะกรรมการ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อช่วยให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศหลากหลายมากขึ้น

๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญและได้ถูกกำหนดไว้ในนโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของภาคเกษตร ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งในระยะ ๔ ปีที่ผ่านมา (๒๕๕๑-๒๕๕๔) คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ โดยมีรองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นกรรมการ และมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งผลการดำเนินงานพัฒนาเกษตรอินทรีย์มีความก้าวหน้าเป็นลำดับ ขณะเดียวกันยังมีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นหลายประการที่ต้องแก้ไขต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาผลักดันอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากส่วนกลางและการปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมทั้งต้องอาศัยความร่วมมือ

จากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และขณะนี้คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ได้หมดวาระลงตามการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาล ทำให้ขาดกลไกหลักที่จะมาขับเคลื่อนการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์

ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศเป็นอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากขึ้น จำเป็นต้องมีการปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ โดยเน้นการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น และสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เกษตรกร เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่การผลิต เริ่มตั้งแต่การผลิต การตลาด การแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมถึงมียุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการมารองรับการดำเนินงานในระยะต่อไป เพื่อให้การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศมีความต่อเนื่องและมีทิศทางพัฒนาที่ชัดเจน ที่ทุกฝ่ายจะใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่สอดคล้องกันทั้งระบบต่อไป

๓. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ได้มีกลไกดำเนินการและผลการดำเนินงานที่สำคัญหลายประการในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

๓.๑ กลไกการดำเนินงาน ในปี ๒๕๕๐ คณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการฯ รวม ๓ คณะ ได้แก่ (๑) คณะอนุกรรมการบริหารจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นประธาน ซึ่งมีหน้าที่ขับเคลื่อนแนวทางการจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม และจัดระบบข้อมูลเกษตรอินทรีย์ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (๒) คณะอนุกรรมการพัฒนาการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นรองประธาน ซึ่งมีหน้าที่บูรณาการแผนงานโครงการพัฒนาด้านการผลิตและการตลาดตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ทั้งเกษตรอินทรีย์พื้นบ้านและเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ และ (๓) คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน มีหน้าที่กำหนดแนวทางการจัดระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศ ให้มีความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน

คณะอนุกรรมการฯ ทั้ง ๓ คณะ ได้ทำหน้าที่ในการผลักดันและขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ และแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติสู่การปฏิบัติ ต่อมาในปี ๒๕๕๓ ได้เห็นชอบให้รวมคณะอนุกรรมการพัฒนาการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ และคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เข้าด้วยกัน เนื่องจากทั้ง ๒ คณะมีภารกิจที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งรองนายกรัฐมนตรี (พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์) ในขณะนั้น ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาการผลิต การตลาด และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๓ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน และรองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ได้รับมอบหมาย เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

๓.๒ ผลการดำเนินงานที่สำคัญ

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ได้มีการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องในระยะเวลา ๔ ปี ที่ผ่านมา ซึ่งมีการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

๓.๒.๑ การจัดทำทิศทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ มีการดำเนินงาน ได้แก่

(๑) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๑ เห็นชอบร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติเสนอ มี ๔ ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย การเสริมสร้างและจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม การพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน การเสริมสร้างศักยภาพการเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์สู่สากล และการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไทย พร้อมทั้งมอบหมายให้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณปี ๒๕๕๒ ต่อไป

(๒) แผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เห็นชอบตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงเกษตรฯ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เสนอ ประกอบด้วย ๑๒ แผนงาน ๑๐๔ โครงการ งบประมาณ ๔,๘๒๖.๘๐ ล้านบาท และในการประชุม คณะกรรมการฯ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๒ ได้ขยายเวลาแผนปฏิบัติการออกไปถึงปี ๒๕๕๕ โดยบเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับจัดสรรในปี ๒๕๕๑-๒๕๕๕ มีวงเงินทั้งสิ้น ๑,๖๘๘ ล้านบาท แบ่งเป็น ปี ๒๕๕๑ จำนวน ๖๓๙ ล้านบาท ปี ๒๕๕๒ จำนวน ๔๔๔ ล้านบาท ปี ๒๕๕๓ จำนวน ๑๔๗ ล้านบาท ปี ๒๕๕๔ จำนวน ๑๖๙ ล้านบาท และปี ๒๕๕๕ จำนวน ๒๘๘ ล้านบาท ตามลำดับ

๓.๒.๒ การบริหารจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม มีการดำเนินงาน ได้แก่

(๑) การศึกษาวิจัย มีการดำเนินงานที่สำคัญ เช่น การเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตและมาตรฐานสินค้าอินทรีย์ ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการศึกษาวิจัยตลาดในเชิงลึกในต่างประเทศ เป็นต้น โดยมีกระทรวงเกษตรฯ กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักในการผลักดันการศึกษาวิจัย

(๒) การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีการดำเนินงานที่สำคัญ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเกี่ยวกับการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมี และการจัดกิจกรรมส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ เช่น Organic symposium ๒๐๑๐, Organic Academy และ Organic Island ณ เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น โดยมีกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตรฯ เป็นหน่วยงานหลัก

(๓) การถ่ายทอดความรู้และพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การอบรมผู้นำกลุ่มเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ในหลักสูตรส่งเสริมเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ชลประทานร่วมกับวิทยากรจากหน่วยงานอื่นๆ โดยมีกระทรวงเกษตรฯ เป็นหน่วยงานหลัก

(๔) การรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ เพื่อการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบและเป็นประโยชน์ ในการเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ โดยมีสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักในการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ปี ๒๕๓๓-๒๕๕๓ มีทั้งสิ้น ๓๖๓ เรื่อง และได้เพิ่มฐานข้อมูลดังกล่าวไว้ในเว็บไซต์ และจัดพิมพ์เป็นหนังสือ

(๕) การจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการความรู้ โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ซึ่งจะประสานเครือข่ายมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในการหาแนวทางการจัดตั้งศูนย์ฯ เชื่อมโยงทั่วมหาวิทยาลัยเข้าด้วยกัน รวมถึงหน่วยงานต่างๆ เช่น ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน มหาวิทยาลัยในภูมิภาค และศูนย์การเรียนรู้ของกรมพัฒนาที่ดิน เป็นต้น

(๖) การปรับแผนปฏิบัติการด้านองค์ความรู้และนวัตกรรม โดยให้หน่วยงานในกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีปรับแผนปฏิบัติการด้านองค์ความรู้และนวัตกรรมในคาบองงบประมาณปี ๒๕๕๕ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาด้านการผลิตและการตลาด รวมทั้ง ให้สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติประสานหน่วยงานสนับสนุนงานวิจัยเพื่อสร้างโครงการความร่วมมือในการสนับสนุนองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ที่เกี่ยวข้อง

๓.๒.๓ การส่งเสริมการผลิต การตลาด และมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ มี การดำเนินงาน ได้แก่

(๑) การส่งเสริมการผลิตและสร้างเครือข่ายสู่การพึ่งตนเองตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกร ทำเกษตรอินทรีย์และเชื่อมโยงเครือข่าย และลดการพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอก นอกจากนี้ มีการพัฒนาช่องทางการตลาดเพื่อรองรับผลผลิตส่วนเกินในชุมชนและท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรตามวิถีพื้นบ้าน

(๒) การสนับสนุนให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตไปสู่การทำเกษตรที่มีความมั่นคงและยั่งยืน มีการดำเนินงานที่สำคัญ เช่น โครงการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์และการผลิตสินค้าปลอดภัย โครงการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร โครงการศูนย์เรียนรู้ปศุสัตว์อินทรีย์ สร้างเครือข่ายเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การพึ่งพาตนเอง โดยมีกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน และกรมปศุสัตว์ เป็นหน่วยงานหลัก

(๓) การผลักดันโครงการนำร่องเพื่อขับเคลื่อนการบูรณาการการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๔ เพื่อขับเคลื่อนในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ จำนวน ๒ โครงการ ได้แก่ ๑) โครงการบูรณาการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในทุ่งกุลาร้องไห้เพื่อการส่งออก และ ๒) โครงการบูรณาการเพื่อพัฒนามูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบน (ข้าว ผัก และสมุนไพรอินทรีย์) เพื่อใช้พื้นที่ให้เกิดศักยภาพสูงสุด กระจายโอกาส และยกระดับรายได้เกษตรกร รวมทั้งฟื้นฟูระบบนิเวศ

(๔) โครงการบูรณาการการพัฒนาการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๕ เพื่อผลักดันให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก ไม่ซ้ำซ้อนและใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงได้บูรณาการการส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าเกษตรในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อม โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งมีสุขภาพที่ดี โดยมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ ๒๐,๐๐๐ ไร่ ใน ๑๗ จังหวัดของภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยมีสินค้าหลัก ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ผักและผลไม้ และสมุนไพร งบประมาณ ๓ ปี (๒๕๕๓-๒๕๕๕) รวมทั้งสิ้น ๑๙๘.๒๖๘ ล้านบาท

(๕) การสนับสนุนแผนพัฒนาและส่งเสริมตลาดสินค้าอินทรีย์ ปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘ ของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมีเป้าหมายมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางสินค้าเกษตรอินทรีย์ในภูมิภาค

อาเซียน (ASEAN Organic Hub) โดยเน้นการแปรรูปสินค้าอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่า ๓ ประเภท ได้แก่ (๑) กลุ่มอาหาร (๒) กลุ่มไมใช่อาหาร เช่น ฝ้าย เป็นต้น และ (๓) กลุ่มบริการ เช่น ธุรกิจสปา ธุรกิจความงาม และร้านค้าสีเขียว (Green Shop) เป็นต้น ซึ่งแนวทางการดำเนินงานให้ความสำคัญ ทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ เช่น การจัดงานรวมพลคนอินทรีย์ การจัด Organic & Natural Expo และการจัดประชุม Organic Symposium เป็นต้น

๓.๒.๔ การแก้ไขอุปสรรคด้านการผลิตและตลาดเกษตรอินทรีย์ มีการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) การแก้ไขปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับผู้ประกอบการตรวจรับรองมาตรฐาน เนื่องจาก พ.ร.บ. มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ “มาตรา ๓๔(๑) กำหนดให้ผู้ประกอบการตรวจรับรองมาตรฐาน ต้องมีคุณสมบัติเป็นบริษัทจำกัด โดยมีทุนจดทะเบียน ซึ่งชำระแล้วตามที่คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรประกาศกำหนด” ทำให้หน่วยงานที่ไม่ได้เป็นบริษัทและไม่มีทุนจดทะเบียนไม่สามารถเป็นหน่วยตรวจสอบมาตรฐาน ตาม พ.ร.บ. มาตรฐานสินค้าเกษตรได้ ซึ่งขณะนี้คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในหลักการของร่าง พ.ร.บ.มาตรฐานสินค้าเกษตรที่แก้ไขแล้ว และกำลังอยู่ในระหว่างการส่งร่างให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจัดเข้าวาระการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

(๒) การจัดการปุ๋ยเพื่อเกษตรอินทรีย์ เนื่องจาก การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ เน้นการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้อินทรีย์วัตถุในรูปของปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยชีวภาพเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งปุ๋ยดังกล่าวมักจะขาดธาตุอาหารพืชที่เป็นธาตุอาหารหลัก ได้แก่ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโปแตสเซียม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาข้อมูลการใช้แร่ธาตุและสารบำรุงดิน มีการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพความเป็นธาตุอาหารพืชของแร่ธาตุและสารบำรุงดิน และการจัดระเบียบข้อบังคับการส่งออกแร่ธาตุเหล่านี้ เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในประเทศให้มากที่สุด

๔. ปัญหาการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

แม้ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาของภาครัฐและเอกชนจะให้ความสำคัญและร่วมกันผลักดันให้การพัฒนาเกษตรอินทรีย์มาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการบริโภค ทั้งในและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ผลการพัฒนาพบว่า พื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ยังมีจำกัดและมีอัตราการขยายตัวต่ำในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา โดยในปี ๒๕๕๒ มีพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ประมาณ ๑๑๘,๐๙๑ ไร่ และเนื่องจากผลผลิตเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นพื้นฐาน ความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์แปรรูปมีไม่มาก จึงทำให้ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ไม่สามารถขยายผลได้อย่างกว้างขวาง โดยสามารถจำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้

๔.๑ ผู้บริโภคยังขาดความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าอินทรีย์ ส่งผลให้ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศยังมีขนาดเล็ก โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่ขาดความตระหนักต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมและสุขภาพตนเอง รวมทั้งสิ่งแวดล้อม ที่จะเน้นการเลือกซื้อสินค้าราคาถูกและรูปลักษณ์สวยงามเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเนื่องจากการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภคยังมีไม่เพียงพอ ทำให้ผู้บริโภคไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์อินทรีย์กับผลิตภัณฑ์ที่มีคำเรียกคุณสมบัติคล้ายกัน เช่น ปลอดสารพิษ ปลอดสารเคมี เป็นต้น ประกอบกับมีเกษตรกรหรือผู้ประกอบการบางรายแอบอ้างใช้ตรามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยไม่ได้รับอนุญาต ทำให้ผู้บริโภคเกิดความไม่แน่ใจในคุณภาพและสับสนในมาตรฐานของสินค้าอินทรีย์ที่มีอยู่ในท้องตลาด

๔.๒ เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนมาสู่วิถีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้ผลิตผลเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคและการขยายตัวของกระแสความต้องการจากตลาดต่างประเทศ โดยปัญหาของแรงจูงใจที่สำคัญ ได้แก่

๔.๒.๑ การปรับเปลี่ยนจากเกษตรเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์มีขั้นตอนการจัดการและกระบวนการผลิตที่ยุ่งยาก ใช้ระยะเวลานานและมีความเสี่ยงสูง เกษตรกรต้องดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเข้มงวด รวมถึง ภาระความเสี่ยงด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นและผลผลิตที่มีแนวโน้มเสียหาย โดยไม่มีระบบรองรับความเสี่ยง ประกอบกับปัจจัยการผลิตที่เป็นอินทรีย์มีจำกัดไม่เพียงพอต่อการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดินอย่างต่อเนื่อง ขณะที่เกษตรกรมีความคุ้นเคยกับการผลิตเชิงปริมาณ การใช้สารเคมี และมีภาระหนี้สินที่ต้องชำระ ทำให้ไม่มั่นใจในการทำเกษตรอินทรีย์ว่าสามารถสร้างรายได้เพียงพอที่จะนำไปชำระหนี้ได้

๔.๒.๒ ระบบการรับรองมาตรฐานของสินค้าเกษตรอินทรีย์ของรัฐแยกตามรายผลิตภัณฑ์ ไม่เป็นระบบแบบ One Stop Service ทำให้ต้นทุนในการขอรับรองสูง ปัจจุบันเกษตรกรต้องขอรับรองมาตรฐานตามแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น พืช ปศุสัตว์ และประมง ซึ่งเป็นภาระค่าใช้จ่ายสูงของเกษตรกรที่ผลิตสินค้าอินทรีย์หลายประเภท ประกอบกับ การขอการรับรองมาตรฐานจากภาคเอกชน และหน่วยงานจากต่างประเทศยังมีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงมาก ทำให้ไม่จูงใจให้เกษตรกรปรับระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์

๔.๒.๓ ช่องทางการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังมีน้อย ส่วนใหญ่อยู่ในเมืองหลักต้องขนส่งเป็นระยะทางไกล ในขณะที่สินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย ต้องมีระบบการเก็บรักษาและบรรจุภัณฑ์ที่ดี จึงส่งผลให้ต้นทุนการขนส่งและค่าเก็บรักษาคุณภาพสูงขึ้นตามระยะทาง ทำให้ผู้ผลิตโดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถนำสินค้าไปขายในตลาดเฉพาะได้

๔.๒.๔ ราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ไม่จูงใจในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต เนื่องจากสินค้าอินทรีย์ที่สามารถขายได้ในราคาที่แตกต่างกับสินค้าเกษตรทั่วไปส่วนใหญ่จะมีเฉพาะในซูเปอร์มาร์เก็ตและส่งออก ขณะที่ตลาดในท้องถิ่นหรือตลาดสดทั่วไป ขายสินค้าในราคาทั่วไป ไม่มีความแตกต่างในราคาสินค้า ทำให้เกษตรกรไม่คุ้มกับการลงทุนปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูก

๔.๒.๕ การรวมกลุ่มของเกษตรกรในลักษณะเครือข่ายที่จะช่วยให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านการตลาดที่ดีและประหยัดต่อขนาดในการผลิตและขนส่งมีจำกัด มีผลต่อการสร้างอำนาจต่อรอง และการวางแผนการผลิตและการตลาด ซึ่งจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

๔.๓ องค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ไม่เพียงพอและไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกรและผู้ประกอบการ การพัฒนางานวิจัยต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติรูปแบบการผลิตให้กับเกษตรกร ยังไม่สามารถบูรณาการงานวิจัยร่วมกันและเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เกษตรกรยังไม่เพียงพอเกี่ยวกับการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ถูกหลักมาตรฐานสากล และฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์มีจำกัดและเข้าถึงได้ยาก ตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับประเทศและต่างประเทศ ทำให้มีข้อจำกัดด้านแหล่งข้อมูลด้านความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือตัดสินใจปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต นอกจากนี้ ยังขาดบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ความชำนาญด้านการเกษตรอินทรีย์ในเชิงลึกที่จะไปถ่ายทอดสู่เกษตรกร

๔.๔ สิ้นค้าเกษตรอินทรีย์ยังไม่มีหลากหลายและไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยส่วนใหญ่เป็นผักและผลไม้ ซึ่งไม่สามารถรักษาคุณภาพของสินค้าไว้ได้นาน ตลอดจนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ยังมีจำกัด ปริมาณสินค้าเกษตรอินทรีย์ขึ้นพื้นฐานมีน้อย ไม่เพียงพอต่อการแปรรูปไปสู่สินค้าที่มีมูลค่าสูงขึ้นในเชิงอุตสาหกรรมได้

๔.๕ ภาวะเศรษฐกิจโลกที่ผันผวนและราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย โดยผลจากปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศยุโรปและสหรัฐอเมริกา มีผลต่อการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย เนื่องจาก เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ นอกจากนี้ ราคาน้ำมันที่สูงขึ้นยังมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งสินค้าไปยังประเทศคู่ค้าที่อยู่ไกล เช่น อเมริกา ยุโรป และแคนาดา เป็นต้น ซึ่งต้องแข่งขันกับประเทศผู้ผลิตที่อยู่ใกล้กว่า เช่น แอฟริกาและลาตินอเมริกา เนื่องจากต้นทุนการขนส่งของไทยสูงกว่าและส่งได้ช้ากว่า รวมทั้ง ความตระหนักเรื่องภาวะโลกร้อนและความต้องการลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิง ทำให้ประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มจะนำเข้าจากประเทศใกล้เคียงมากขึ้น เช่น ประเทศอังกฤษ และเยอรมนี เป็นต้น

๔.๖ นโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรมีความขัดแย้งกับนโยบายการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ทำให้การขยายผลการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ทั้งนโยบายการสนับสนุนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ นโยบายการจัดหาสารเคมีและปุ๋ยเคมีราคาถูกให้เกษตรกร นโยบายการแทรกแซงราคาพืชเชิงเดี่ยวในราคาสูงกว่าตลาดมาก ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตมาสู่ระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

๔.๗ การพัฒนาและขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ยังไม่มีเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างมีเอกภาพ แม้ว่าจะมีความพยายามในการบูรณาการการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ทั้งระบบ ผ่านคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ แต่พบว่ายังไม่สามารถพัฒนาการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์จากทุกภาคส่วนได้อย่างเต็มที่ โดยการดำเนินงานยังคงแยกส่วนตามความรับผิดชอบและกรอบงบประมาณของแต่ละหน่วยงาน และไม่มีรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกันภายใต้โครงการของรัฐ รวมทั้งกรอบแนวคิด วิธีปฏิบัติ กระบวนการทำงาน และเป้าหมายของภาครัฐและเอกชนมีความแตกต่างกัน ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนและไม่สามารถขยายผลให้เป็นรูปธรรมในวงกว้างได้เท่าที่ควร

๕. แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในระยะต่อไป

การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทยในช่วงที่ผ่านมา มีการดำเนินงานจากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ที่มีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เป็นกลไกในการขับเคลื่อนหลัก ซึ่งได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติไว้ อย่างไรก็ตาม เกษตรอินทรีย์จะยังคงมีบทบาทต่อการพัฒนาภาคเกษตร โดยการขับเคลื่อนในระยะต่อไปจำเป็นต้องเน้นการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากส่วนกลางและในพื้นที่ รวมถึงการทำงานร่วมกันทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกร เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การผลิต การตลาด การแปรรูป และเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ดังนี้

๕.๑ มอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน และขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากในการผลักดันการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการเชื่อมโยงระบบการผลิตและการตลาดให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เป็นงานภาคปฏิบัติที่จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่

๕.๒ มอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการฯ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ โดยให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันดำเนินการ

๕.๓ สำหรับการดำเนินการต้องมีการสนับสนุนและเชื่อมโยงระหว่างส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ โดยให้มีกลไกกำกับดูแลที่เชื่อมโยงทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัดและพื้นที่ เพื่อสนับสนุนกระบวนการทำงานพัฒนาเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน ระหว่างภาครัฐในส่วนกลางและพื้นที่ เครือข่ายเกษตรกร ชุมชน ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน

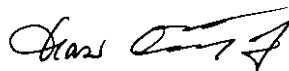
๖. ข้อเสนอเพื่อพิจารณา

๖.๑ รับทราบผลการดำเนินงานและปัญหาการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมา ตามข้อ ๑-๔

๖.๒ ให้ความเห็นชอบแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาอินทรีย์ในระยะต่อไป ตามข้อ ๕ และมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกรต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไปด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ)

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักวางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โทร. ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๒๕๐๕

โทรสาร ๐-๒๒๘๐-๐๘๙๒

E-mail Montree@nesdb.go.th